

**LMS (LEARNING MANAGEMENT SYSTEMS)НИ САМАРАЛИ ТАШКИЛ
ЭТИШ ОРҚАЛИ ЎҚУВЧИЛАРНИНГ КРЕАТИВ ФИКРЛАШ САЛОҲИЯТИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ**

Хамроев Жамшид Абдукодир ўғли

Тошкент Кимё халқаро университетининг магистранти

Аннотация: LMS (Learning Management Systems) - бу таълим жараёнини бошқариш ва ўқув материалларини тақдим этиш учун мўлжалланган замонавий платформалардир. Уларнинг самарали ташкил этилиши ўқувчиларнинг креатив фикрлаш салоҳиятини ривожлантиришга катта ҳисса қўиши мумкин.

Калит сўзлар: LMS, креатив фикрлаш, илмий салоҳият, замонавий таълим, ўқув материаллари, дидактик воситалар.

Ўқув жараёнининг самарадорлиги нафақат professor-ўқитувчиларнинг малака даражаси, моддий-техник базаси ва ўқув дастурларининг сифати, балки уни ташкил этишнинг ўзига хос хусусиятлари билан ҳам белгиланади. Ўқув жараёнини тўлиқ вақтда бошқариш учун standart усул ва воситалар узоқ вақтдан бери қўлланилган бўлса-да, масофавий таълимни самарали ташкил этиш замонавий воситалардан фойдаланишни талаб қилади.

Learning Management System (LMS) - бу таълим жараёнини режалаштириш, ташкил этиш, бошқариш ва баҳолаш учун мўлжалланган дастурий таъминотдир. LMS ўқув материалларини жойлаштириш, топшириқларни бериш ва текшириш, онлайн мулоқотни таъминлаш ва ўқувчиларнинг фаоллигини кузатиш имконини беради. LMSни самарали ташкил этиш орқали ўқувчиларнинг креатив фикрлаш салоҳиятини ривожлантириш учун кенг имкониятлар яратиш мумкин.

LMSнинг креатив фикрлашни ривожлантиришдаги афзалликлари:

- LMS ўқувчилар ва ўқитувчилар ўртасида интерактив мулоқотни таъминлайди. Форумлар, чатлар ва вебинарлар орқали ўқувчилар ўз фикрларини баён этишлари, саволлар беришлари ва бошқа ўқувчиларнинг фикрлари билан танишишлари мумкин. Бу жараён уларнинг танқидий ва креатив фикрлаш қобилиятларини ривожлантиради.

- LMS ўқув жараёнини ҳар бир ўқувчининг эҳтиёжлари ва қизиқишларига мослаштириш имконини беради. Ўқитувчилар турли хил ўқув материалларини тақдим этишлари, турли топшириқларни беришлари ва ўқувчиларнинг билиминини ўзлаштириш суръатига мос келадиган таълим стратегияларини қўллашлари мумкин. Бу ўқувчиларнинг ўзига хос қобилиятларини ривожлантириш ва уларнинг ижодий салоҳиятини рўёбга чиқаришга ёрдам беради.

- LMS ўқувчиларга турли хил ўқув ресурсларига (мақолалар, видеолар, презентациялар, китоблар ва ҳ.к.) осон ва тез кириш имконини беради. Бу уларнинг билим доирасини кенгайтиради ва янги ғоялар учун замин яратади.

- LMS фаол ўқитиш методларини қўллаш учун қулай муҳит яратади. Муаммоли таълим, лойиҳага асосланган таълим, кейс-стадилар ва бошқа фаол методлар ўқувчиларнинг креатив фикрлаш қобилиятларини ривожлантиришга ёрдам беради.

- LMS ўқувчиларга ўз ижодини турли шаклларда ифода этиш имконини беради. Улар презентациялар яратишлари, видеолар монтаж қилишлари, веб-сайтлар яратишлари, расм чизишлари ва бошқа кўплаб лойиҳалар устида ишлашлари мумкин.

- LMS ўқувчиларнинг билимини баҳолаш учун турли хил усуллардан фойдаланиш имконини беради. Тестлар, эсселар, лойиҳалар, тақдимотлар ва бошқа баҳолаш усуллари ўқувчиларнинг креатив фикрлаш қобилиятларини аниқлашга ёрдам беради.

Электрон таълим муҳити - ўқитиш жараёнини юқори сифатли ахборот ва ўқув-услубий таъми нот билан таъминлашга имкон берадиган элек трон ва масофавий ўқитиш технологияларидан фойдаланган ҳолда таълим ресурсларини тўплаш, тизимлаштириш, сақлаш ва ундан фойдаланишга мўлжалланган ахборот, телекоммуникация тех нологиялари ва воситалар тўпламидир. LMSни самарали ташкил этиш орқали креатив фикрлашни ривожлантириш йўллари:

1. Интерактив контентдан фойдаланиш:

- Афзалликлари: Ўқувчиларнинг қизиқишини ошириш, ўқув жараёнига жалб қилиш ва креатив фикрлашга ундаш.

- Амалий тавсиялар: Видео-дарслар, анимациялар, интерактив симуляторлар, виртуал воқелик (VR) ва кенгайтирилган воқелик (AR) технологияларидан фойдаланиш.

2. Ҳамкорликни рағбатлантириш:

- Афзалликлари: Ўқувчилар ўртасида фикр алмашиш, тажриба алмашиш ва жамоада ишлаш кўникмаларини ривожлантириш.

- Амалий тавсиялар: Форумлар, чатлар, гуруҳли лойиҳалар, ҳамкорликда ҳужжатлар яратиш имкониятларини яратиш.

3. Турли хил топшириқларни бериш:

- Афзалликлари: Ўқувчиларнинг ижодий салоҳиятини ривожлантириш, муаммоларни ҳал қилиш, қарор қабул қилиш ва ўз фикрларини ифода этиш кўникмаларини шакллантириш.

- Амалий тавсиялар: Эсселар, презентациялар, лойиҳалар, кейс-стадилар, дебатлар, ролли ўйинлар ва бошқа ижодий топшириқлардан фойдаланиш.

4. Очиқ саволларни қўллаш:

- Афзалликлари: Ўқувчиларни фикрлашга ундаш, турли хил жавобларни қабул қилиш ва уларнинг танқидий фикрлаш қобилиятларини ривожлантириш.

- Амалий тавсиялар: "Нима бўларди, агар...?", "Буни қандай қилиб бошқача қилиш мумкин?", "Бу муаммони қандай ҳал қилиш мумкин?" каби саволлардан фойдаланиш.

5. Муҳитни ривожлантиришга қаратилган фикр-мулоҳаза бериш:

- Афзалликлари: Ўқувчиларни ўрганишга ва ўсишга ундаш, уларнинг ижодий салоҳиятини ривожлантиришга ёрдам бериш.

- Амалий тавсиялар: Ўқувчиларнинг муваффақиятларини эътироф этиш, уларнинг кучли томонларини таъкидлаш ва яхшиланиш йўллари кўрсатиш.

6. Хато қилишга йўл қўйиш:

- Афзалликлари: Ўқувчиларни тажриба қилишга, янги нарсаларни синаб кўришга ва хато қилишдан кўркмасликка ундаш.

- Амалий тавсиялар: Хатоларни ўрганиш имконияти сифатида қабул қилиш ва ўқувчиларни ўз хатоларидан сабоқ олишга ундаш.

7. Ўқувчиларнинг мустақиллигини қўллаб-қувватлаш:

- Афзалликлари: Ўқувчиларни ўз билимларини бошқаришга, қарор қабул қилишга ва мустақил равишда ўрганишга тайёрлаш.

- Амалий тавсиялар: Ўқувчиларга ўз ўрганиш траекториясини танлаш, ўз темпларида ўрганиш ва ўзлари учун қизиқарли бўлган мавзуларни танлаш имкониятини бериш.

Жамиятни ҳозирги ривожланиш босқичида ўқув жараёнининг барча иштирокчилари фаолиятига интернетнинг, ахборот ва телекоммуникация технологияларини оммавий равишда кириб келиши, бунинг натижасида ўқув ахборотларини алмашилиши жараёнининг тезлашишини ҳисобга олиб, олий таълим ўқув жараёнида янги технология сифатида масофали таълимни ташкил этишда LMS тизими имкониятларидан барча таълим йўналишларига анъанавий таълим билан интеграциялашган ва алоҳида, фақат LMS тизимидан фойдаланиб ўқув жараёнини ташкил этилиши таълим сифатини таъминланишига эришиш учун уни методикасини қўллаш борасида маъ лум тадқиқотлар долзарб масалалардан биридир.

LMSни самарали ташкил этиш бўйича тавсиялар:

- Тўғри платформани танлаш: Ўқувчиларингизнинг эҳтиёжларига ва таълим мақсадларингизга мос келадиган LMS платформасини танланг.

- Контентни яхши ташкил этиш: Ўқув материалларини осон топиладиган ва тушунарли бўлган тарзда ташкил этинг.

- Интерактив элементлардан фойдаланинг: Ўқув жараёнини қизиқарли ва жалб қиладиган интерактив элементлардан фойдаланинг.

- Ўқувчилар билан мулоқотда бўлинг: Ўқувчиларнинг саволларига жавоб беринг, уларнинг фикрларини инобатга олинг ва уларга ўзларини қўллаб-қувватланаётганини ҳис қилишларига имкон беринг.

- Натижаларни баҳоланг ва ўзгартиришлар киритинг: LMSдан фойдаланиш самарадорлигини мунтазам равишда баҳоланг ва зарур бўлганда ўзгартиришлар киритинг.

Масофавий таълимда талаба ва ўқитувчи фазовий бир-биридан ажралган ҳолда ўзаро махсус яратилган ўқув курслари, назорат шакллари, электрон алоқа ва Интернетнинг бошқа технологиялари ёрдамида доимий мулоқотда бўладилар. Интернет технологиясини қўллашга асосланган масофавий ўқитиш жаҳон ахборот

таълим тармоғига кириш имконини беради, интеграция ва ўзаро алоқа тамойилига эга бўлган муҳим бир туркум янги функцияларни бажаради.

LMS муҳитида ўқитувчининг роли:

- Фасилитатор: Ўқитувчи ўқувчиларнинг ўз-ўзидан ўрганиш жараёнини қўллаб-қувватлайди ва уларга тўғри йўналиш беради.
- Motivator: Ўқитувчи ўқувчиларни фаол иштирок етишга ундайди, уларнинг қизиқишларини уйғотади ва ўзига ишончини оширади.
- Баҳоловчи: Ўқитувчи ўқувчиларнинг ишини баҳолайди, уларга фикр-мулоҳазалар беради ва ўсиш йўналишларини кўрсатади.
- Ҳамкор: Ўқитувчи ўқувчилар билан биргаликда ўрганади ва улар билан тенг ҳуқуқли ҳамкор сифатида ишлайди.
- Innovator: Ўқитувчи LMS платформасининг имкониятларидан фойдаланиб, янги ва қизиқарли ўқув материаллари ва фаолият турларини яратади.

Масофавий ўқитишда турли хил ахборот ва коммуникация технологияларидан фойдаланилади, яъни ҳар бир технология мақсад ва масала моҳиятига боғлиқ. Масалан, анъанавий босма усулига асосланган ўқитиш воситалари (ўқув қўлланма, дарсликлар) талабаларни янги материал билан таништиришга асосланса, интерактив аудио ва видео конференциялар маълум вақт орасида ўзаро мулоқотда бўлишга, электрон почта тўғри ва тескари алоқа ўрнатишга, яъни хабарларни жўнатиш ва қабул қилишга мўлжалланган.

LMSни самарали ташкил этиш орқали ўқувчиларнинг креатив фикрлаш салоҳиятини ривожлантириш мумкин. Интерактив контент, ҳамкорликни рағбатлантириш, турли хил топшириқларни бериш, очиқ саволларни қўллаш, муҳитни ривожлантиришга қаратилган фикр-мулоҳаза бериш, хато қилишга йўл қўйиш ва ўқувчиларнинг мустақиллигини қўллаб-қувватлаш орқали ўқитувчилар ўқувчиларни XXI аср кўникмалари билан қуроллантиришлари ва уларнинг муваффақиятига замин яратишлари мумкин.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. Adzharuddin N. A. et al. Learning management system (LMS) among university students: Does it work //International Journal of e-Education, e-Business, e-Management and e-Learning. – 2013. – Т. 3. – №. 3. – С. 248-252.
2. Abidovna X. D. et al. EFFECTIVE USE OF THE” BRAINSTORMING” METHOD IN THE FORMATION OF ENVIRONMENTAL THINKING OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS //Western European Journal of Modern Experiments and Scientific Methods. – 2024. – Т. 2. – №. 9. – С. 44-47.
3. Bakoev M., Umarova S. LMS TEXHOLOGIYALAR ACOSIDA OFLAYN TEST SINOVLARINI TASHKIL ETISH ORQALI TALABALAR BILIMINI NAZORAT QILISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. B6. – С. 475-483.
4. Abidovna X. D. Development Situation Of Sports Services Management In Uzbekistan //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – Т. 27. – С. 28-32.
5. Abidovna X. D. Analysis of the Level of Development of the Sphere of Services in Uzbekistan. – 2022.